

МИНИСТЕРСТВО НА ПРОСВЕТАТА И КУЛТУРАТА

УЧЕБНА ПРОГРАМА

по ЗАЩИТА НА ПРИРОДАТА за кл. на средните поли-технически училища и курс на селскостопанските, горските, мянните, строителните и по озеленяване на населените места техникуми и професионално-технически училища.

А. ОБЯСНИТЕЛНА ЗАПИСКА

С развитие на народното стопанство, науката и културата въпросите за рационално използване и опазване на природните ресурси добиват все по-големо обществено значение. Необходимо е във всеки гражданин да се възплатят правилни разбирания и съзнателно отношение към природата и нейното опазване. В това отношение особена роля има да играе народната интелигенция и стопанските дейци, чиято дейност е по-тясно свързана с природата.

С указа за защита на родната природа се постановява в училищата да се изучава кратък курс по опазване на природата. В учащите се трябва да се създаде интерес и разбиране към мероприятията по защита на родната природа за да станат активни пропагандисти и сътрудници в тази насока. При организиране на екскурзии да се отдели нужното внимание и да се запознаят с природни обекти под режим на особена защита.

Б. ТЕМАТИЧЕН ПЛАН

№ по ред	Наименование на темите	Часове за	
		общобразователните училища	професионални училища
1.	УВОД - Значение на опазването на природата	1	1
2.	Резултати от дейността на човека в природата	1	1
3.	Опазване на природата в другите страни. Указ за защита на природата. Правилник по приложението му и други закони у нас по опазване на природата	2	3
4.	Защитни природни обекти	1	1
5.	По-важни исторически и природни паметници у нас под режим на особена защита	1	1
6.	По-важни		

В. СЪДЪРЖАНИЕ НА ПРОГРАМАТА

1. УВОД - стопанско, санитарно-хигиенно, естетическо, културно просветно и научно значение на опазването на природата. Главни направления на практическата дейност по защита на природата:

а/ осигуряване най-пълно използване, опазване и възстановяване на природните ресурси

1 1

б/ защита на естествената среда против замърсявания;

в/ запазване и подобрене на естествения пейзаж;

г/ защита на редките растителни и животински видове и други природни обекти.

2. РЕЗУЛТАТИ ОТ ДЕЙНОСТТА НА ЧОВЕКА В ПРИРОДАТА

1 1

Постоянно увеличаване използването на природните ресурси с развитието на обществото: данни в световен мащаб и за нашата страна за площта на горите, запасите и добивите на дървесина, площ на обработваемите земи, използване на водните ресурси за поливане /нарастване на поливните площи/, силсдобиване и за индустриални цели; запаси и добив на каменни въглища, нефт и др.

Рибно и ловно стопанство.

Увеличение на ползванията през последните 1-2 десетилетия.

Лоши последици от нерационалното използване на природните ресурси: унищожаване на горите от пожари и изкреняване за разширяване на земеделските площи; опорсяване, влошаване на климата и хидроложкия режим на страната, засилване на ветровете, сухи ветрове - влошаване плодородието на почвата. Намалване и изчезване на животински и растителни видове поради негативни изменения на жизнените условия причинени от неправилната дейност на човека. Замърсяване атмосферата, водата и почвата.

Благоприятен ефект от зелесяванията и хидромелиоративното строителство.

3. ОПАЗВАНЕ НА ПРИРОДАТА В ДРУГИТЕ СТРАНИ. УКАЗ ЗА ОПАЗВАНЕ НА ПРИРОДАТА У НАС И ПРАВИЛНИК ЗА ПРИЛОЖЕНИЯТА МУ И ДРУГИ ЗАКОНИ

2 3

Характерни особености в законодателството по опазване на природата в СССР и др. страни. По-важни

национални /народни/ паркове, резервати и други защитени обекти в социалистическите и капиталистическите страни.

Международни мерки, които се вземат по защита на природата. Международен съюз за защита на природата основан на 5.X.1948 година гр. Фонтенебляс. По-нататъшно продължаване и решаване проблемите по защита на природата в ЮНЕСКО, ФАО и други международни организации. Международни конвенции по защита и рационално използване на природните ресурси. История на движението и законодателството за опазване на природата у нас. Развитие на общественото движение за опазване на природата. Съюз за защита на природата. Участието на учени, държавни и обществени деятели в това движение. Роля на науката за опазване на природата.

Указ за защита на родната природа и Правилник за приложението му.

По-важни постановления от други закони у нас, които съдействуват за опазване на природата /закон за горите, закон за ловя, закон за рибарството и др./.

4. ЗАЩИТЕНИ ПРИРОДНИ ОБЕКТИ: резервати, народни паркове, защитени местности, природни забележителности, защитени растения и животни, исторически местности 1 1

5. По-важни исторически и природни паметници у нас под режим на особена защита . 1 1

(ще се издвои)

6. По-важни ~~защитни~~ растения и животни под режим на особена защита 1 3

(ще се издвои)

ЛИТЕРАТУРА: (ще се взимат допълнително)

ПРОГРАМА

на курса по изучаване "Защита на родната природа" за висшите и средни учебни заведения

I. ВЪВЕДЕНИЕ

Икономическият смисъл за защитата на природата, означава създаването на таква система за използване на природните ресурси, които обезпечават най-разумната форма за тяхната експлоатация, охрана и възстановяване в интереса на сегашни и бъдещи поколения на човечеството. Една дейна закрила на природата ще способствува за отстраняване нежелателните последици от човешката дейност.

Опазване на природата и някои проблеми отнасящи се до грижите за общественото здраве, културното, образователно и естетическо значение на защитата на природата.

Главни направления на практическата дейност на защитата на природата:

- а/ Осигуряване на най-пълно използване, опазване и възстановяване на природните ресурси;
- б/ Защита на естествената среда против замърсявания;
- в/ Запазване и подобрене на естествения пейзаж
- г/ Защита на родните растителни и животински видове и други природни обекти;

Ролята на висшите и средни учебни заведения в популяризиране идеята за защитата на родната природа.

II. РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ ЧОВЕШКАТА ДЕЙНОСТ В ПРИРОДАТА

а/ Увеличаване сползотворяването на природните ресурси с развитието на човешкото общество;

б/ Сравнителна таблица /мащаб/ на съвременното използване на природните ресурси: в целия свят и в отделни страни. Горите в света и запасите от дървесина в световен мащаб. Значение и използване на гората в различните отрасли на народното стопанство. Площта на обработваемата земя. Водни ресурси и използването им за напояване, за индустриални цели и за добив на

на електрическа енергия. Рибно и ловно стопанство. Запаси и използване /консумация/ на каменни въглища, петрол и други.

в/ Използване на природните действия /сили/ в интереса на човека. Превръщане на нископродуктивни площи в земеделски ниви, напояване неплодни територии, създаване на нови гори и горски пояси, култивиране ценни видове от дивата растителност, опитомяване на диви животни и други.

г/ Неблагоприятни смени в природата и лошите последици от нерационалното използване на природните ресурси; прекомерното намаляване на горските зони в различните страни на света и в нашата страна; Опожаряване и изсичане на горите, с цел за разкриване на работни площи и пасища. Прекомерна експлоатация на горите. Последици от унищожаване на горите: смяна на климата, влошаване на хидрологичния режим на страната, сухи ветрове, намаляване обема на водните басейни, засилване на ерозията от водата и вятъра и други.

Намаляване на пасищата и влошаване тяхното състояние в резултат на претоварване /прекалено тлъчене/. Неблагоприятните последици от изораване ливадите край водните басейни. Сферата на ерозия в различните страни. Причини за ерозия. Ерозии в планините и равнините. Влошаване на почвеното плодородие, задръстване, наноси /камъни, пясък и тина/ на водните басейни вследствие на ерозията.

Благоприятният ефект от направата на хидромелиоративни съоръжения и в същото време заливане на земеделски площи, тресавища и осояване на почвата. Изменение естествените условия за рибите, особено за мигриращите такива. Увеличение и разпространение на популации във водните басейни, върху почвата и във въздуха посредством промишлени подобрения. Негативни изменения на жизнените условия за човека, животните и растенията вследствие замърсяване на естествената среда. Изменение на жизнените условия на животните, причинени от човешката дейност. Преобразованието на пейзажа. Разпространяване на един вид животни и намаляване естествената среда и разпространение на друг вид. Унищожаване на полезни животни, причинено от употребата на средства за унищожение на полски и горски паразити и вредители. Унищожаване на вредни зверове и птици.

Увреждане на природата чрез радиосактивни материали и последици от тях.

г/ Биохимическа дейност на човека. Влияние на стопанската дейност върху химическия състав на атмосферата, водата и почвата - замърсяване на въздуха, водата и почвата и вредните последици от това за човека, животните и растенията.

III. ЗАЩИТА НА ПРИРОДАТА У НАС

1. История за защита на родната природа: опити за осигуряване на охрана на природните ресурси в миналото. Първи законни мерки за регулирано използване на природните ресурси. Развитие на законността за рационалното използване, спазването и възстановяването на природните ресурси.

Защитени обекти у нас - резервати, народни паркове, защитени местности и други.

Защитени растения и животни у нас - застрашени от измиране и унищожение.

Развитие на общественото движение за спазване на природата Съюз за защита на природата. Участието на учени, държавни и обществени деятели в това движение.

2. Настоящи природни ресурси.

Естествени географски зони, плочи на плодородната земя, на горите, числото на различните водни басейни, дължина на реките, ресурси на дървен материал, типове гори, число на различните видове животни, най-ценните животни, ценни минерали, характерни пейзажи, ресурси, които могат да се използват за подобряване здравето на народа и други.

3. Действащи закони за защита на природата и разумно използване на нейните ресурси.

а/ Закона за горите и Правилника за приложението му.

б/ Закона за лова и Правилника за приложението му.

в/ Указ за рибарството и Правилник за приложението му, охрана на водните басейни, атмосферата и почвата от замърсяване

г/ Указ за защита на родната природа и Правилника за приложението му.

4. Мероприятия за възстановяване и обогатяване на природните ресурси.

Създаване нови гори от бързорастящи видове, защитни

горски пояси и ролята им по охрана на почвата и увеличаване тяхното плодородие, мерки по подобряване рибните запаси и разселване на полезния дивеч, аклиматизация на животните и растенията.

5. Защита и обогатяване на природната среда около населените места, курортите и индустриалните центрове

Създаване на защитни горски пояси около тези обекти, значението на тези пояси за защита от атмосферни влияния, за хигиенизирането и разхубавяването им. Съобразяване защитните горски пояси с броя на населението на отделните обекти. Подобряване състоянието на почвата, водните басейни и атмосферния въздух, станали вредни за човека, животните и растенията.

Запазване и подобрене на пейзажа, в районите предмет на масови посещения и местности, където има открити находища на ценни материали.

Възстановяване на икономическите и културни дейности в непродуктивните обекти.

6. Територии ползващи се с особена защита

Съгласно чл. 2 от Указа за защита на родната природа - защитените природни обекти биват: резервати, народни паркове, природни забележителности, ценни растителни и животински видове и исторически местности.

а/ Резервати - отделни местности или кътове от природата, които се отличават със забележителни научноценни или заплашени от намаляване и изчезване растителни и животински общности, както и тези чиито форми на терена имат трайно значение за науката и народното стопанство. Научна и общообразователна дейност, която се извършва в резерватите.

б/ Народни паркове - необходими предпоставки за създаване на такива паркове. Това са местности, които се отличават с голямо разнообразие и красоти на родната природа и са подходящи за ползуване от трудещите се, като места за почивка и туризъм. Тяхната роля в запазване на природните богатства и красоти, обезпечаване условия за почивка и екскурзии, с което се укрепва и закалява здравето на хората.

в/ Защитени местности - това са отделни кътове от природата - красиви планински склонове и дефилета, характерни изгледи край пътни магистрали и ж.п. линии и други подходящи за почивка естетическа наслада на трудещите се. Те са по-малки по площ и значение от народните паркове.

Значението им за възпитаване на трудещите се да пазят красотите на нашата страна.

в/ Природни забележителности - Отделни формации от природата, чието запазване е от обществен интерес, поради тяхното национално, географско или научно значение.

Природни забележителности от ботанически, геологически, хидрографски, зоологически, палеонтологически и друг характер.

Научно и културно значение от запазването на природните забележителности.

г/ Защитени растения и животни - Необходимост от запазване на застрашените от изчезване или унищожение растения и животни, от значение за народното стопанство и природонаучните изследвания.

д/ Исторически местности - местности или част от тях, в които са се развили исторически събития - въстанически и партизански борби.

Значение на историческите местности за патристичното възпитание на младежта и трудещите се в нашата страна.

7. Опазване на природата и мерки за разумно използване на нейните ресурси

Национален съвет по защита на родната природа и значението му за обсъждането на основните въпроси по опазване на природата и разумно използване на нейните ресурси.

Органи по опазването на родната природа.

Значението на доброволния обществен актив.

Ролята на обществените организации за опазване на родната природа и популяризиране идеята за защитата на природата.

Значение на доброволните обществени активи за опазване на родната природа.

8. Ролята на общообразователните учреждения за популяризиране идеята за опазване на природата

18

- 0 -

Извън училищна дейност на учениците в провеждане мерките отнасящи се към защита на природата - роля и значение на Зелените патрули "участие на висшите учебни заведения в популяризиране на идеите по защитата на родната природа.

9. Обществени организации занимаващи се със защитата на природата

Роля и значение на обществените организации в опазването на природата и популяризиране идеята за защитата на природата.

10. Ролята на науката за защитата на природата.

Значението на щателните проучвания на последствията от лошото отношение към природата и последиците от различните форми на човешка дейност, индустриални и агрономически подобрения. Определяне на основните принципи и норми за всички открити и влезли в експлоатация природни ресурси. Развитие на проблема по опазването и оформяването на природните пейзажи, особено край големите центрове, курортите, индустриалните обекти. Откриване, проучване и развитие на методи имащи за цел родни природни обекти. Изследователски институти проучващи проблемите по защитата на природата. Съобщения по проблемите по защита на природата.

IV. ОПАЗВАНЕ НА ПРИРОДАТА В ДРУГИТЕ СТРАНИ

Характеристика на законодателството по защита на природата в отделните страни. Разрешаване на проблемите по спазване на природата и подобряване на природните пейзажи около курортите, населените места и индустриалните райони. Полезен опит за вземане на практически мерки по опазване на природата и възстановяване на природните ресурси в другите страни. Важни национални /народни/ паркове, резервати и други защитени обекти в социалистическите и капиталистическите страни.

Международни мерки, които се вземат по защитата на природата

Световните природни ресурси изискват учредяването на съответни международни норми и правила осигуряващи тяхната

защита и рационално използване. Историята международното движение за защита на природата и разумното използване на нейните ресурси. Конгреси и конференции предхождащи основаването на Международния съюз за защита на природата. Основаването на Международен съюз за защита на природата и нейните източници 5.X.1948 година - гр. Фонтенбло. Дейността на Международния съюз за защита на природата. По-нататъшно затвърдяване и решаване проблемите по защитата на природата в УНЕСКО, ФАО, както и в други международни организации. Международни конвенции по защита и рационално използване на природните ресурси.

ИТ/Лян